

М. ӨТЕМІСОВ АТЫНДАҒЫ БҚУ БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК КӨҢІЛ-КҮЙІ – 2025

2025 жылғы 2 желтоқсан мен 12 желтоқсан аралығында университеттің әлеуметтік зерттеулер орталығы «М. Өтемісов атындағы БҚУ білім алушыларының әлеуметтік көңіл-күйін бағалау» жобасы аясында кезекті онлайн әлеуметтік сауалнама жүргізді.

Аталған мониторингтік зерттеудің мақсаты – 2025 жылғы желтоқсанда М. Өтемісов атындағы БҚУ студенттері мен магистранттарының әлеуметтік көңіл-күйіне сипаттама беру.

Жалпы онлайн сауалнама барысында 1846 респондент қамтылып, 1846 толтырылған анкета қабылданып, өңделді.

Зерттеу нәтижелері бойынша университет басшылығына және факультет декандарына егжей-тегжейлі аналитикалық есеп дайындалып, жолданды. Төменде осы есепте қамтылған негізгі қорытындылар берілген.

1. Университет білім алушыларының басым көпшілігі өткен жылдағыдай, оқу үдерісі үшін жасалған материалдық-техникалық және санитарлық-гигиеналық жағдайларға қанағаттанған. Жалпы алғанда, бұл жағдайларға қанағаттанған респонденттердің үлесі тиісінше 91% және 93%-ды құрады. Сонымен қатар, материалдық-техникалық жағдайларды «жақсы» және «өте жақсы» деп бағалағандар – 63%, ал санитарлық-гигиеналық жағдайларды – 72% болды.

2. Өткен жылдағыдай, респонденттердің басым бөлігі (89,5%) университеттегі буфеттерде, асханаларда және кафелердегі тамақ сапасына жалпы қанағаттанған. Бұл ретте қоғамдық тамақтану орындарындағы тағам сапасын «жақсы» және «өте жақсы» деп бағалағандар – 61,5%. Соңғы екі жылда білім алушылардың тамақ сапасына берген бағаларында аздаған өсім байқалатынын атап өткен жөн.

3. Студенттердің қоғамдық тамақтану орындарының жұмысын жақсарту жөніндегі ұсыныстарын қорытындылай келе, олардың негізгі күтулері университеттегі тамақтануды кешенді түрде жетілдіруге бағытталғанын байқауға болады. Ең алдымен, бағаның қолжетімділігі мен әділдігіне басымдық беріледі, соның ішінде бюджеттік нұсқаларды енгізу және бірыңғай баға стандарттарын қалыптастыру ұсынылады. Сонымен қатар, тағам түрлерін көбейту және сапасын арттыру, дұрыс тамақтану қағидаларын енгізу, өнімдердің балғындығын бақылауды күшейту маңызды деп көрсетілген. Студенттер тамақтану жағдайларын жақсарту қажеттігін де атап өтеді: орын санын көбейту, ғимараттарды кеңейту және инфрақұрылымды жаңғырту. Сондай-ақ қызмет көрсетуді оңтайландыру (кезектерді азайту, қызметкерлер санын арттыру, алдын ала тапсырыс беру және өзін-өзі қызмет көрсету терминалдарын енгізу) ұсынылады. Қызмет көрсету сапасын арттыру, санитарлық нормаларды сақтау және таза, жайлы орта қалыптастырудың маңыздылығы ерекше атап өтілген.

4. Биыл студенттік жатақханалардағы тұру жағдайларын респонденттердің 74%-ы жалпы оң бағалады. Оның ішінде 60%-ы оларды «жақсы» және «өте жақсы» деп бағаласа, тек 2%-ы «жаман» және «өте жаман» деп бағалаған.

5. Жатақхана жағдайларын жақсарту бойынша ұсыныстар материалдық-техникалық, ұйымдастырушылық және әлеуметтік аспектілерді қамтиды. Ең өзекті мәселелердің қатарында санитарлық-гигиеналық жағдайлар мен коммуналдық жүйелердің жай-күйі аталады: тазалықты сақтау, жылытуды жақсарту, су, газ және электрмен жабдықтаудағы іркілістерді жою, интернет байланысының тұрақтылығын арттыру. Кейбір ұсыныстар инфрақұрылымның тозуына және жабдықталудың жеткіліксіздігіне қатысты: жөндеу жұмыстарын жүргізу, жиһаз бен техниканы жаңарту, ас үй және тұрмыстық аймақтарды жақсарту, лифттердің жұмысын оңтайландыру қажет. Сонымен қатар, кеңістікті ұйымдастыру және қосымша қолайлылықтардың қолжетімділігі мәселелері көтерілген. Студенттер басқару сипатындағы проблемаларды да атап өтеді: шамадан тыс бақылау, жеке

кеңістіктің бұзылуы және қызметкерлер тарапынан қарым-қатынасты жақсарту қажеттілігі. Дегенмен, жалпы алғанда, тұру жағдайлары оң бағаланады, ал ұсыныстар жайлылықты, қауіпсіздікті және өмір сапасын кезең-кезеңімен арттыруға бағытталған.

6. БҚУ білім алушыларының көпшілігі университеттегі медициналық қызмет көрсету сапасына (85%) және студенттердің бос уақытын ұйымдастыру деңгейіне (88,5%) қанағаттанған. Медициналық қызмет көрсету сапасын 62% респондент жоғары бағаласа, студенттік бос уақытты ұйымдастыруды 66% жоғары деңгейде бағалаған.

7. Сауалнама нәтижесіне сәйкес, респонденттердің жартысының (50%) пікірінше, студенттер арасында ең кең таралған зиянды әдет – темекі шегу. Респонденттердің 70%-ы университет білім алушылары арасында күшті алкогольдік ішімдіктерді тұтыну кең таралмаған деп есептейді. Бұл ретте оны белгілі бір деңгейде таралған деп бағалағандар үлесі 18%-ды құрады. Ал есірткі заттарын қолдану тәжірибесін таралған деп санайтындар жалпы 7%-ды құрады. Өткен жылдағыдай, студенттер арасында құмар ойындарға әуестік кең таралған деп есептегендер – 10%.

8. Өткен жылдағыдай, респонденттердің басым бөлігі студенттер мен магистранттар арасында әлеуметтік нормаларды бұзу (68%) және әртүрлі зорлық-зомбылық түрлерінің көріністері (71%) іс жүзінде кең таралмаған деп санайды. Сонымен қатар, респонденттердің едәуір бөлігі (тиісінше 22% және 21%) бұл мәселелер бойынша нақты пікір білдіруге қиналған, бұл олардың мұндай жағдайлармен жеке кездеспегендігімен байланысты болуы мүмкін.

9. Өткен жылдағыдай, респонденттердің басым көпшілігі БҚУ студенттері мен магистранттары арасында әлеуметтік нормалардың бұзылуы (жалпы 68%) және әртүрлі зорлық-зомбылық түрлерінің көріністері (жалпы 71%) іс жүзінде кең таралмаған деп есептейді. Сонымен қатар, сауалнамаға қатысқандардың едәуір бөлігі (тиісінше 22% және 21%) бұл мәселелер бойынша нақты пікір айтуға қиналған, бұл олардың мұндай жағдайлармен жеке кездеспегендігімен байланысты болуы мүмкін.

10. Сауалнамаға қатысқан білім алушылардың 65%-ы университет, факультет, кафедра және құрылымдық бөлімшелер басшылығы тарапынан өздеріне қатысты әдепсіз немесе некорректті қарым-қатынасқа мүлде тап болмағанын айтқан; оқытушылар тарапынан – 60%; деканаттар, кафедралар және құрылымдық бөлімшелер қызметкерлері тарапынан – 67%; университеттің қызмет көрсетуші персоналы тарапынан – 59%.

11. Соған қарамастан, білім алушыларға қатысты әдеп нормаларын бұзатын, некорректті қарым-қатынас университетте белгілі бір деңгейде сақталып отыр. Бұрынғыдай, мұндай жағдайлармен студенттер көбінесе оқытушылармен және қызмет көрсетуші персоналмен қарым-қатынас барысында кездеседі. Оқытушыларға қатысты мұндай жағдайлардың бар екенін 29% респондент атап өткен, оның ішінде 14%-ы мұндай жағдайлармен жиі немесе өте жиі кездесетінін көрсеткен. Қызмет көрсетуші персоналға қатысты бұл көрсеткіш 30%-ды құрады (оның 17%-ы жиі немесе өте жиі кездесетінін айтқан). Университет басшылығы, сондай-ақ әкімшілік-басқару және оқу-көмекші персоналмен қарым-қатынас кезінде мұндай жағдайлар сирек кездеседі. Дегенмен, басшылық тарапынан осындай қарым-қатынасты 23% респондент байқаған (оның 13%-ы жиі немесе өте жиі). Әкімшілік-басқару және оқу-көмекші персонал тарапынан мұндай жағдайларды 22% респондент атап өткен (оның 12,5%-ы жиі немесе өте жиі).

12. Сауалнамаға қатысқан білім алушылардың басым көпшілігі бұрынғыдай университет ректораты мен деканаттарының (88%) және студенттік өзін-өзі басқару ұйымдарының (83%) жұмысына жоғары деңгейде қанағаттанатынын білдірген. Ректорат пен деканаттардың студенттерге моральдық-психологиялық қолдау көрсету деңгейін тиісінше 80,5% және 81% респондент жоғары бағалаған. Университет ректораты тарапынан көрсетілетін материалдық қолдауды 66% респондент жоғары бағалаған.

13. БҚУ білім алушыларының басым бөлігі (89%) оқу сапасына қанағаттанатынын білдірген. Ал студенттерді ғылыми-зерттеу жұмыстарына және консалтингке тарту үшін жасалған жағдайларға қанағаттанатындардың үлесі салыстырмалы түрде төмен – 81%.

14. Жалпы алғанда, студенттердің төрттен үш бөлігі (75%) студенттерге қызмет көрсету орталығының жұмысына толық немесе негізінен қанағаттанған.

15. БҚУ білім алушыларының басым бөлігі (78%) университеттегі оқу процесін ұйымдастыру мен жүзеге асыру рәсімдерінің ашықтығына толық немесе негізінен қанағаттанған.

16. Университет білім алушыларының 79%-ы БҚУ сайтының қолжетімділігіне, ыңғайлылығына және пайдалылығына толық немесе негізінен қанағаттанған. Ал университет аумағындағы Wi-Fi жұмысының сапасына 44,5% респондент қанағаттанған (бұл барлық жылдар ішіндегі ең жоғары көрсеткіш екені атап өтіледі).

17. Респонденттердің ұсыныстарын қорытындылай келе, олардың негізгі мазмұны мынаған саяды: оқу үдерісінің материалдық-техникалық базасын нығайтуды жалғастыру (кабинеттерді жөндеу, линолеумды ауыстыру, қабырғаларды тегістеу және бояу, терезелерді пластикке ауыстыру, 5-корпуста ерлер дәретханасын ашу және т.б.); Wi-Fi жұмысын жақсарту; орыс тілінде сабақ беретін оқытушылар санын арттыру; университет басшылығының студенттермен кездесулерін көбейту; сабақ кестесі бар сайтты жетілдіру; студенттерді ақпараттандыруды жақсарту; студенттердің бос уақыт өткізу кеңістігін кеңейту; корпустардағы гардеробтарды кеңейтіп, жақсарту.

18. Биыл респонденттердің 21%-ы университет басшылығы тарапынан қолдауға мұқтаж екенін білдірген. Мұндай қажеттілігі бар студенттердің ішінде педагогикалық факультет студенттері (29%), мәдениет және өнер факультеті студенттері (26%), қазақ тілінде білім алатын топтар (24%) және ер студенттер (29%) көбірек ерекшеленеді. Қолдауға мұқтаж студенттердің көпшілігі оқытушылар тарапынан моральдық-психологиялық және эмоциялық қолдауға, сондай-ақ әлеуметтік және ақпараттық қолдауға және оқу процесін ұйымдастыруды жақсартуға қажеттілік сезінеді.

19. Университет студенттері мен магистранттары арасындағы моральдық-психологиялық ахуал жеткілікті түрде қолайлы болып қала береді: БҚУ білім алушыларының шамамен 78,4%-ы өз топтарындағы ахуалды жоғары бағалайды.

20. Білім алушылардың басым көпшілігінің көңіл-күйі болашаққа сенімділік (58,8%) немесе жағдайдың жақсаруына үміт (31,7%) сияқты сезімдермен сипатталады. Өз өмірлік перспективаларын бағалай отырып, олардың көпшілігі жақсы жаққа өзгерістер болатынына сенеді (69,8%) немесе мұндай өзгерістер болуы мүмкін деп есептейді (22,8%).

21. БҚУ білім алушыларының басым көпшілігі (90,5%) өмірде табысқа жетуді мақсат етеді, яғни өздерінің адамдық және кәсіби әлеуетін толық жүзеге асыруға, жоғары мансаптық өсуге және материалдық жағдайын едәуір жақсартуға ұмтылады.

22. Биыл респонденттердің 64%-ы өмірлік табысқа жетуде ата-аналары мен туыстарының көмегіне сүйенетінін айтқан, ал шамамен сондай үлес (62%) өздерінің жеке қасиеттері мен жетістіктеріне сенеді. Достар, таныстар және жерлестер көмегіне 26% респондент үміт артса, мемлекет көмегіне тек 8% ғана сенеді. Қоғамдық ұйымдардың көмегіне 5%, ал діни факторға 4% респондент үміт артады. Бұл студенттердің бір бөлігінің санасында дәстүрлі непотистік көзқарастардың бар екенін, сондай-ақ Қазақстан қоғамында азаматтық институттардың әлсіздігін көрсетеді. Жалпы алғанда, білім алушылардың табысқа жету жолдары туралы түсінігі аралас сипатқа ие: жеке күш-жігердің маңыздылығын мойындай отырып, олар сыртқы қолдауға да елеулі рөл береді. Бұл олардың дербес өзін-өзі жүзеге асыруға ұмтылысы мен әлеуметтік (отбасылық) капиталға тәуелділігінің қатар жүретінін көрсетеді. Сонымен қатар, респонденттердің өте аз бөлігі ғана ұлттық (2%) және діни (4%) тиесілікті өмірлік табыстың негізгі факторы ретінде қарастырады, яғни этникалық және діни факторлар көпшілік үшін маңызды әлеуметтік ресурс ретінде қабылданбайды.

Жалпы алғанда, зерттеу нәтижелері білім алушылардың университеттің білім беру ортасының негізгі жағдайларына және оның инфрақұрылымына қанағаттану деңгейінің жеткілікті жоғары екенін көрсетеді. Сонымен қатар, бірқатар көрсеткіштер бойынша қанағаттану деңгейінің артқаны байқалады. Студенттердің

көпшілігі материалдық-техникалық және санитарлық-гигиеналық жағдайларды, тамақтану сапасын, медициналық қызмет көрсетуді, бос уақытты ұйымдастыруды, әкімшілік жұмысты, сондай-ақ оқу сапасы мен ұжымдағы моральдық-психологиялық ахуалды оң бағалайды. Бұл студенттік ортадағы әлеуметтік көңіл-күйдің тұрақты әрі жалпы алғанда қолайлы екенін көрсетеді.

Сонымен қатар, қосымша назар аударуды қажет ететін бірқатар мәселелер анықталды. Олардың қатарына тамақтануды ұйымдастыруды жетілдіру, жатақханалардағы тұру жағдайларын жақсарту, цифрлық инфрақұрылымды дамыту (әсіресе Wi-Fi сапасын арттыру), сондай-ақ қызмет көрсету деңгейі мен кейбір қызметкерлердің қарым-қатынас этикасын жақсарту қажеттілігі жатады. Студенттердің ұсыныстарының басым бөлігі конструктивті сипатқа ие және жайлылықты арттыруға, қызметтердің қолжетімділігін жақсартуға, оқу және оқу-танымдық процестерді тиімді ұйымдастыруға бағытталған.

Сондай-ақ, жалпы жағдай қолайлы болғанына қарамастан, білім алушылардың бір бөлігі қосымша қолдауды, ең алдымен моральдық-психологиялық және ұйымдастырушылық көмекті қажет ететінін атап өткен жөн. Бұл ретте студенттердің құндылықтық бағдарлары жеке жетістіктерге ұмтылу мен сыртқы (әсіресе отбасылық) қолдаудың маңыздылығын қатар ұштастыратынын көрсетеді, бұл олардың әлеуметтік мінез-құлқы мен күтулерінің ерекшеліктерін айқындайды.

Жалпы алғанда, университетте оң білім беру және әлеуметтік орта қалыптасқан. Алайда оны одан әрі дамыту анықталған мәселелерді нысаналы түрде шешумен және білім алушылардың кері байланысын ескерумен байланысты болуы тиіс. Бұл өз кезегінде білім беру сапасын арттыруға, студенттердің әл-ауқатын жақсартуға және олардың университет өміріне белсенді қатысу деңгейін күшейтуге мүмкіндік береді.